

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

Development of Laws for Handling Monks Leaving the Monkhood

สมศักดิ์ สุกเพ็ง¹

ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: sukpeng-somsak@hotmail.com

Somsak Sukpeng²

Department of Law, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
79 Moo 1, Lamsai, Wangnoi, Phranakhonsiyutthaya, 13170, Thailand
Email: sukpeng-somsak@hotmail.com

Received: April 5, 2024 Revised: July 15, 2024 Accepted: July 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และพัฒนาการที่เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศของพุทธวินัยบัญญัติและของประเทศไทย รวมทั้งของต่างประเทศ นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ และนำเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

จากการศึกษาพบว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในปัจจุบันมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 และฉบับที่ 21 แต่ยังคงมีปัญหาและข้อบกพร่อง กล่าวคือ ยังขาดข้อห้ามและโทษทางปกครองให้สละสมณเพศกรณีพระภิกษุประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ และยังขาดความชัดเจนถึงอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสั่งให้สละสมณเพศ อีกทั้ง เมื่อมีคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศแล้วก็ยังไม่ยอมปฏิบัติตามการขึ้นสุดท้ายกำหนดไว้เพียงให้ขออารักขา ยังคงมีปัญหว่าบุคคลนั้นพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วหรือไม่เมื่อใด นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องทั้งระยะเวลาให้สละสมณเพศและโทษอาญา รวมทั้งโทษของการไม่สละสมณเพศภายในเวลาที่กำหนดก็ยังไม่เหมาะสม งานวิจัยมีข้อเสนอแนะว่า 1) ควรนำธรรมเนียมจารีตประเพณีแห่งสงฆ์ที่เคยปฏิบัติสืบกันมากำหนดเป็นข้อห้ามและโทษทางปกครองให้สละสมณเพศ, 2) ควรให้อำนาจมหา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

² Assistant Professor, Lecturer.

เถรสมาคมกำหนดให้คณะสงฆ์เท่านั้นมีอำนาจในการวินิจฉัยให้สละสมณเพศในทุกกรณีตามแบบที่กำหนดก่อนส่งให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง, 3) เมื่อมีคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศแล้วควรกำหนดเวลาพ้นจากความประพฤติพระภิกษุให้ชัดเจน, 4) ระยะเวลาให้สละสมณเพศและโทษอาญาในกฎหมายเถรสมาคมควรให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ 5) โทษของการไม่สละสมณเพศควรให้มีโทษปรับหรือทั้งจำทั้งปรับด้วย

คำสำคัญ: การจัดดำเนินการ; พระภิกษุ; สละสมณเพศ

Abstract

This research article aims to concepts, theories and developments related to the process of allowing monks to disrobe, rules and regulations regarding the process of allowing monks to disrobe in the Buddhist precepts and in Thailand as well as other countries, leading to analysis of problems, obstacles and solutions to the problem of organizing the process of allowing monks to disrobe, and presenting a draft law regarding the process of allowing monks to disrobe.

The study has shown that the procedures for monks to leave the monkhood are stipulated in the Sangha Supreme Council Act B.E. 2505 (1962), The Sangha Supreme Council of Thailand's Regulation No. 11, and Regulation No. 21. However, there are still problems and shortcomings. These include the lack of prohibitions and administrative penalties for monks who cause harm to the religion and the Sangha governance, and the lack of clarity regarding the authority of investigative officers or officials in ordering monks to leave the monkhood. Additionally, even when there is a ruling for a monk to leave the monkhood, there are no final measures if the monk refuses to disrobe, leaving the question of whether the person is no longer a monk unclear. There are also deficiencies in the period allowed for disrobing and in criminal penalties, as well as in penalties for not disrobing within the specified time. Therefore, the research suggests the following recommendations: 1) Traditional customs and practices of the Sangha should be adopted as prohibitions and administrative penalties for disrobing. 2) The Sangha Supreme Council of Thailand should be given the authority to determine that only the Sangha has the power to adjudicate disrobing in all cases, following prescribed procedures before referring to relevant agencies. 3) Once there is a ruling for disrobing, the period for ceasing to be a monk should be clearly defined. 4) The period for disrobing and the criminal penalties in the Supreme Sangha Council's regulations should align with the Sangha Supreme Council Act B.E. 2505 (1962), and 5) Penalties for not disrobing should include fines or both imprisonment and fines.

Keywords: Procedures; Monks; Leaving the Monkhood

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน³ โดยพระภิกษุเป็นผู้มีหน้าที่สำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา พระภิกษุ ซึ่งหมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีคุณสมบัติและผ่านการพิธีอุปสมบทในอุโบสถโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมายเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องก่อน เช่น ต้องมีพระอุปัชฌาย์ในการให้อุปสมบท⁴ เป็นต้น เมื่อเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาแล้ว การให้พระภิกษุสละสมณเพศต้องปรากฏว่าพระภิกษุนั้นกระทำการขัดคำสั่งทางการปกครองคณะสงฆ์และได้รับการตัดสินโทษถึงขั้นให้สละสมณเพศตามมาตรา 15 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดว่าเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อ ความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครอง สำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่ พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ก็ได้ พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษ ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ⁵ หรือพระภิกษุนั้นต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามมาตรา 27 ซึ่งกำหนดว่าเมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ 1) ต้อง คำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น, 2) ประพฤติ ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาชญา, 3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง และ 4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ หรือพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาตามมาตรา 29 ซึ่งกำหนดว่าพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมีได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ หรือพระภิกษุต้องจำคุก กักขังหรือขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามมาตรา 30 ซึ่งกำหนดว่าเมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

โดยทั่วไปแล้วหากบุคคลหรือพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยอมมีอำนาจปล่อยชั่วคราวได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาหากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมีได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 67 วรรค 2, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 17.

⁴ กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์, ข้อ 12, แลกเปลี่ยนคณะสงฆ์ เล่มที่ 81 ตอนที่ 3 (25 มีนาคม 2536): 3.

⁵ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, มาตรา 15 จัตวา, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 16 (4 มีนาคม 2535): 7-8.

พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นอกจากนี้ เมื่อจะต้องส่งพระภิกษุเข้าไปรับโทษจำคุกในเรือนจำ หรือเข้าไปรับโทษกักขังในสถานที่กักขัง หรือจะต้องส่งพระภิกษุเข้าไปขังตามหมายขัง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศก่อนตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่จักต้องจัดดำเนินการอย่างไรรู้กลับไม่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ชัดเจน อีกทั้งกฎหมายอาญา มาตรา 21 พ.ศ. 2538 ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ ข้อ 7 ระบุว่ากรณีที่พระภิกษุต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศไม่สึกภายในสามวัน ให้พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย⁶ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวก็ได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการให้พระภิกษุสละสมณเพศตามคำวินิจฉัย แต่การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศพนักงานเจ้าหน้าที่จักต้องปฏิบัติหรือจัดดำเนินการอย่างไรรู้กลับไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ จึงมีปัญหว่าพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศอย่างไรได้บ้าง ตัวอย่างเช่น จำเลยเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จำเลยถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมในข้อหาผิดกฎหมายต่อจิตและประสาทไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ในการดำเนินคดีแก่จำเลยพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว หลังจากจับกุมจำเลยในข้อหาผิดกฎหมายต่อจิตและประสาทไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว พนักงานสอบสวนได้พาจำเลยไปที่วัด บ. เพื่อให้จำเลยสึก แต่จำเลยไม่ยอมสึก และเจ้าอาวาสวัด บ. ก็ไม่ยอมสึกให้พนักงานสอบสวนจึงพาจำเลยกลับไปสถานี่ตำรวจและจัดให้จำเลยลาสิกขาต่อหน้าพระพุทธรูปที่อยู่บนสถานี่ตำรวจ จำเลยสละสมณเพศโดยพนมมือต่อหน้าพระพุทธรูปซึ่งอยู่บนสถานี่ตำรวจ และกล่าวคำว่า ข้าพเจ้าขอลาสิกขา ก่อน หลังจากนั้นจำเลยถอดสบงและจีวรเองแล้วเจ้าพนักงานตำรวจได้นำเสื่อยัดคอกลมและกางเกงขาสั้นเอวยางยืดมาให้จำเลยใส่แทน ต่อมาจำเลยได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างสอบสวน เมื่อจำเลยพ้นจากการคุมขังแล้วจำเลยได้แต่งกายเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ศาลฎีกาเห็นว่า จากพฤติการณ์ดังกล่าวจำเลยยอมเข้าใจได้ว่าจำเลยยังไม่ขาดจากความเป็นพระภิกษุเนื่องจากจำเลยไม่สมัครใจลาสิกขาและการดำเนินการให้จำเลยสละสมณเพศกระทำโดยพลการของเจ้าพนักงานตำรวจ⁷ ประเด็นตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายข้างต้น มีปัญหาว่า

ประการที่หนึ่ง การที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลพินิจในการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศโดยได้จัดให้พระภิกษุลาสิกขาต่อหน้าพระพุทธรูปที่อยู่บนสถานี่ตำรวจ พระภิกษุสละสมณเพศโดยพนมมือต่อหน้าพระพุทธรูปซึ่งอยู่บนสถานี่ตำรวจ และกล่าวคำว่า “ข้าพเจ้าขอลาสิกขา ก่อน” หลังจากนั้นพระภิกษุได้ถอดสบงและจีวรเองแล้วเจ้าพนักงานตำรวจได้นำเสื่อยัดคอกลมและกางเกงขาสั้นเอวยางยืดมาให้ใส่แทน พระภิกษุรูปดังกล่าวขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้วหรือไม่ ซึ่งคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้น ก็ได้วินิจฉัยโดยตรง หรือหากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจในการจัดดำเนินการให้

⁶ กฎหมายอาญา มาตรา 21 พ.ศ. 2538 ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ, ข้อ 7, แดลงกรณีคณะสงฆ์ เล่มที่ 83 ตอนพิเศษ (22 มีนาคม 2538): 2.

⁷ พนักงานอัยการประจำศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา กับ นายสุตใจ ฉออ่อนโหม, คำพิพากษาที่ 6782 (ศาลฎีกา 2543).

พระภิกษุสละสมณเพศโดยวิธีการอื่น เช่น ใช้อำนาจถอดสบงและจีวรของพระภิกษุแล้วนำเสื้อผ้าและกางเกงมาให้ใส่แทน โดยพระภิกษุมิได้เปล่งวาจาลาสิกขา พระภิกษุรูปดังกล่าวขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้วหรือไม่ เนื่องจากหากขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้วพรรษาย่อมสิ้นสุดไปด้วย ส่งผลกระทบต่อสิทธิของพระภิกษุเพราะพรรษามีความสำคัญแก่พระภิกษุในหลายประการ เช่น พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีพรรษาพ้น 5^๘ เป็นต้น

ประการที่สอง การกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งใช้อำนาจดุลพินิจในการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดในประการที่หนึ่ง เป็นการกระทำโดยพลการหรือไม่ เนื่องจากหากไม่ถือเป็นการกระทำโดยพลการย่อมมีผลในทางคุ้มครองพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น หากมีผู้ดูหมิ่นเจ้าพนักงาน ผู้กระทำการดังกล่าวก็จะต้องรับโทษตามมาตรา 136 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่หากถือเป็นการกระทำโดยพลการย่อมมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริตตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น หากได้มีหลักเกณฑ์การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศที่เหมาะสมชัดเจนก็จะเป็นการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัดด้วย

ประการที่สาม หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ใช้อำนาจดุลพินิจจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดแล้วได้กลับมาแต่งกายเป็นพระภิกษุอีกเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุ มีปัญหาว่าบุคคลนั้นจะมีความผิดฐานแต่งกายเป็นนักบวชโดย มิชอบตามมาตรา 208 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ เนื่องจากอาจปฏิเสธได้ว่าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มิได้ปฏิบัติตามกฎหมายในพุทธวินัยบัญญัติ จึงไม่ขาดจากความเป็นพระภิกษุยอมกลับครองผ้ากาสาวพัสตร์ได้โดยมิต้องอุปสมบทใหม่

การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศจึงมีความสำคัญ เพราะกระทบต่อชื่อเสียงและสิทธิเสรีภาพของบุคคล ตลอดจนความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชน ด้วยเหตุนี้ โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศให้ชัดเจนมีความเหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อประติษฐานพระธรรมวินัยให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองให้การปกครองสั่งสมณฑลเป็นไปตามแบบแผน อันเรียบร้อย ทั้งนี้ เพื่อความรุ่งเรืองถาวรแห่งพระพุทธศาสนา

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และพัฒนาการที่เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

1.2.2 เพื่อศึกษาเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศของพุทธวินัยบัญญัติและของประเทศไทย รวมทั้งของต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

1.2.4 เพื่อนำเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

^๘ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, ข้อ 26 (1), แลกเปลี่ยนคณะสงฆ์ เล่มที่ 86 ตอนพิเศษ (3 ตุลาคม 2541): 6.

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของสากล ได้แก่ กฎเกณฑ์ในพุทธวินัย บัญญัติ สำหรับกฎเกณฑ์ของต่างประเทศ ได้แก่ ลาวและศรีลังกา ส่วนขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ใช้เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รวมถึงกฎ ระเบียบ คำสั่ง สังฆานัติ มติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และใช้เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และนำข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมมาทั้งเอกสารภาษาไทย ภาษาบาลี และภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทราบแนวความคิด ทฤษฎี และพัฒนาการที่เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ
- 1.5.2 ทราบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศของพุทธวินัยบัญญัติ และของประเทศไทย รวมทั้งของต่างประเทศ
- 1.5.3 ทราบผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ
- 1.5.4 ได้รับแนวทางร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ พบว่า กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศของสากลผู้เขียนได้มุ่งศึกษากฎเกณฑ์ในพุทธวินัย บัญญัติซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่องค์กรพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติ ประเทศ เช่น ประเทศไทย ศรีลังกา ลาว กัมพูชา พม่า เป็นต้น ต่างให้การยอมรับนับถืออย่างเป็นสากลนิยมในฐานะกฎเกณฑ์ที่องค์กรพุทธศาสนาเถรวาททุกรัฐจำต้อง อนุวัติตามไม่ว่าอยู่ในรูปแบบใด ส่วนต่างประเทศได้มุ่งศึกษาประเทศลาวและประเทศศรีลังกาในบางส่วน เนื่องจาก เป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทเหมือนกับประเทศไทย ดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นเหตุให้ต้องสละสมณเพศ

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับปัจจุบันได้กำหนดข้อห้ามการกระทำของพระภิกษุซึ่งหากฝ่าฝืนต้องสละสมณเพศไว้ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ข้อห้ามทางพระธรรมวินัยซึ่งได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งแล้วในมาตรา 26, 2) ข้อห้ามทางกฎหมายซึ่งได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งแล้วในมาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 และ 3) ข้อห้ามทางปกครองซึ่งกฎหมายให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม

เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองถึงขั้นให้สละสมณเพศสำหรับพระภิกษุที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ได้ตามมาตรา 15 จัตวา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีมาตรการกฎหมายกำหนดข้อห้ามทางปกครองตามความในมาตรา 15 จัตวาดังกล่าวแต่อย่างใด จึงยังขาดข้อห้ามและโทษทางปกครองให้สละสมณเพศทำให้ขาดกฎหมายใช้บังคับกับสภาพการณ์ในปัจจุบันเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์กรณีพระภิกษุประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่ พระศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกับมติประวัติศาสตร์กฎหมายไทยพบว่า ก่อนปี พ.ศ. 2456 ไม่ปรากฏว่ามีข้อห้ามทางปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งหากฝ่าฝืนมีโทษถึงขั้นให้สละสมณเพศ โดยข้อห้ามทางปกครองของคณะสงฆ์ซึ่งหากฝ่าฝืนมีโทษถึงขั้นให้สละสมณเพศเริ่มมีในปี พ.ศ. 2456 เรื่อยมาถึงปี พ.ศ. 2499 รวมจำนวน 8 ฉบับ ห้ามดังต่อไปนี้ 1) ห้ามประกอบการหาภิกษุนอกธรรมเนียมนิยมของสมณะ เช่น แย่งที่เขากำหนด ตั้งการค้าขาย ตามประกาศ ห้ามไม่ให้ภิกษุประกอบการหาภิกษุนอกธรรมเนียมนิยมของสมณะ พ.ศ. 2456, 2) ห้ามทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพณ์ ตามประกาศ ห้ามไม่ให้ภิกษุเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดอาถรรพณ์ พ.ศ. 2467, 3) ห้ามเทศน์มหาชาติตลกคณองจนเสียสมณสาธูปตามประกาศ ห้ามมิให้ภิกษุสามเณรเทศน์มหาชาติตลกคณองจนเสียสมณสาธูป พ.ศ. 2479, 4) ห้ามจดเลขสลากกินแบ่งและซื้อหรือมีสลากกินแบ่งไว้เป็นของตัวเอง ตามประกาศ เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรไปจดเลขสลากกินแบ่งและซื้อหรือมีสลากกินแบ่งไว้เป็นของตัวเอง พ.ศ. 2480, 5) ห้ามเรียกเงินค่าเวทมนตร์และห้ามทดลองของขลัง ตามประกาศคณะสงฆ์ เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเรียกเงินค่าเวทมนตร์และห้ามทดลองของขลัง พ.ศ. 2495, 6) ห้ามแสดงตนเป็นอาจารย์บอกเลขสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบหรือบอกใบ้ห่วยชนิดต่าง ๆ ตามประกาศคณะสงฆ์ เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรแสดงตนเป็นอาจารย์บอกเลขสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบ พ.ศ. 2498, 7) ห้ามแสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาลหรือบัตรอื่นทำนองเดียวกัน ตามประกาศคณะสงฆ์ เรื่อง ห้ามการแสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาล พ.ศ. 2498 และ 8) ห้ามประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรค ตามประกาศคณะสงฆ์ เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรค พ.ศ. 2499 ข้อห้ามและโทษทางปกครองให้สละสมณเพศทั้ง 8 ฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกโดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เนื่องจากพ้นระยะเวลาหนึ่งปีที่อนุโลมให้ใช้บังคับกฎหมายเดิมแล้ว นอกจากนี้ จากการศึกษาร่วมกับประเทศศรีลังกาพบว่าก็มีข้อห้ามทางพระธรรมวินัยเช่นเดียวกับไทยโดยหากพระภิกษุต้องปาราชิก 4 ข้อ คือ 1) เสพเมถุน, 2) ลักทรัพย์, 3) ข่มานุชย์ และ 4) อวดอุตตริ มนุสสธรรม ถือเป็นความผิดร้ายแรงที่ลงโทษด้วยการให้ต้องสละสมณเพศ⁹ เช่นเดียวกับประเทศลาวซึ่งพบว่า กฎหมายลาวได้กำหนดให้พระภิกษุลาวต้องปฏิบัติรักษาศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ดสิกขาบท¹¹ ดังนั้น พระภิกษุลาวจึงมีหน้าที่จักต้องรักษาศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ดสิกขาบท ซึ่งหากต้องปาราชิกใน 4 สิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งย่อมเป็นเหตุให้ต้องสละสมณเพศ โดยลาวไม่ได้มีเฉพาะสิกขาบทข้อปาราชิกซึ่งเป็นข้อห้ามการกระทำตามพระธรรมวินัย แต่ลาวยังมีข้อห้ามสำหรับพระภิกษุ

⁹ ปลื้ม โชติขจรยุทธ, *คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559), 107.

¹⁰ Wickrema Weerasooria, *Buddhist Ecclesiastical Law* (Nugegoda: Sarasavi Publishers, 2021), 589.

¹¹ Lao Buddhist Law 2022, § 5, § 19.

ห้ามการกระทำอื่นด้วย เช่น 1) ห้ามพระภิกษุดำเนินธุรกิจ ค้าขาย เล่นการพนัน รวมทั้งการกระทำที่เป็นโลกวิสัย และปณัตติวิสัย, 2) ห้ามพระภิกษุโฆษณาชวนเชื่อ ชักจูง แนะนำ พุทธศาสนิกชนและประชาชนลาว บรรดาชนเผ่าเกี่ยวกับเรื่องมงาย ไม่มีเหตุผล การบนบาน หรืออ้อนวอน ซึ่งขัดกับหลักพระธรรมวินัย และ 3) ห้ามพระภิกษุอดอ้างความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ หรือปาฏิหาริย์ เพื่อหวังผลทางลาภสักการะ¹² ซึ่งข้อห้ามของลาวเหล่านี้สอดคล้องกับมติประวัติศาสตร์กฎหมายไทยที่ห้ามพระภิกษุประกอบกิจการหาเงินนอกธรรมเนียมสมณะ ห้ามพระภิกษุเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพ์ ห้ามพระภิกษุเรียกเงินค่าเวทมนต์และห้ามทดลองของขลัง ห้ามแสดงตนเป็นอาจารย์บอกเลขสลากกินแบ่งหรือสลากกินรวบหรือบอกใบ้หวยชนิดต่าง ๆ ห้ามพระภิกษุแสวงหาลาภด้วยวิธีออกบัตรคล้ายธนบัตรรัฐบาลหรือบัตรอื่นทำนองเดียวกัน ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำมาตรกรทางกฎหมายของลาวและมาตรการทางกฎหมายของไทยในอดีตดังกล่าวซึ่งเป็นธรรมเนียมจารีตประเพณีแห่งสงฆ์เถรวาทที่เคยปฏิบัติสืบกันมาและได้เคยกำหนดเป็นข้อห้ามทางปกครองไว้แล้ว แต่ถูกยกเลิกโดยผลของกฎหมายและยังกระจัดกระจายทำให้ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ในการบริหารการคณะสงฆ์ปัจจุบัน สมควรนำมาประมวลและปรับปรุงตราเป็นกฎหมายเถรสมาคมกำหนดข้อห้ามและโทษทางปกครองให้ละเอียดสมเพศขึ้นใหม่

2.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจวินิจฉัยให้สละสมณเพศ

อำนาจในการให้พระภิกษุสละสมณเพศนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากหากผู้สั่งให้สละสมณเพศไม่มีอำนาจในการสั่ง แม้พระภิกษุจะทราบคำสั่งและไม่ได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมาย¹³ การให้พระภิกษุสละสมณเพศจึงต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมาย จากการศึกษาพบว่า อำนาจในการให้พระภิกษุสละสมณเพศที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีหลายกรณีและในแต่ละกรณีก็กำหนดผู้มีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศไว้แตกต่างกันยังมีปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกรณีพระภิกษุต้องจำคุก กักขัง หรือขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณี มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ โดยหากพระภิกษุยินยอมที่จะสละสมณเพศเอง ย่อมดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ด้วยการลาสิกขาตามพุทธวินัยบัญญัติอันเป็นจารีตประเพณีแห่งสงฆ์ แต่หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ยินยอมที่จะสละสมณเพศ มีปัญหาว่าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการโดยสั่งให้พระภิกษุสละสมณเพศได้เองหรือไม่เพื่อไม่ให้จำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุทั้งฝ่ายเหลือให้พระศาสนาหม่อม เนื่องจากหากมีอำนาจในการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้เอง กฎหมายย่อมให้ความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ในทางตรงกันข้าม หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการให้พระภิกษุสละสมณเพศได้เองก็จักเป็นการกระทำโดยพลการ กฎหมายในเรื่องนี้ยังขาดความชัดเจนเพียงพอที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่จะสามารถทราบถึงอำนาจหน้าที่ของตนในสภาพการณ์ของกฎหมายว่าควรปฏิบัติเช่นไรมิให้ละเมิดกฎหมาย ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกับมติ

¹² Ibid., § 65.

¹³ พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดพล กับ พระครูวิโรจสารสุนทร, คำพิพากษาที่ 11427 (ศาลฎีกา 2554).

ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาถึงสมัยก่อนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พบว่าไม่มีกฎหมายฉบับใดให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาญาจักรมีอำนาจดำเนินการโดยสั่งให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในบางสมัยที่กฎหมายได้ให้อำนาจฝ่ายอาญาจักรวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศได้ในสมัยอยุธยาเรื่อยมาถึงช่วงต้นรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 รวมเป็นระยะเวลาประมาณ 444 ปี แต่การให้อำนาจฝ่ายอาญาจักรดังกล่าวก็เป็นการให้อำนาจแก่องค์กรซึ่งเป็น “ศาล” มิได้ให้อำนาจแก่ “ตัวบุคคล” ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในพุทธวินัยบัญญัติก็พบว่า ผู้มีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศเป็นอำนาจของสงฆ์ซึ่งเป็นฝ่ายพระพุทธรูปเจ้าเท่านั้น สอดคล้องกับประเทศศรีลังกาซึ่งศาลได้ตัดสินเป็นบรรทัดฐานไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1819 ในคดี เดอะ คิง พบกับ ดันเนกิรีกัลเล อุนนานเซ่ (The King v Dannegirriegalle Unnanse) ว่าบุคคลเป็นพระภิกษุโดยสงฆ์ก็ต้องพ้นจากความเป็นพระภิกษุโดยสงฆ์เท่านั้น อาญาจักรไม่มีอำนาจสั่งให้พ้นตัวเอง เช่นเดียวกับประเทศลาวที่กำหนดให้เมื่อมีอธิกรณ์ ซึ่งหมายถึง คดีความของพระภิกษุ¹⁴ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ คือ คณะพระธรรมธรและพระวินัยธร¹⁵ ที่ได้รับแต่งตั้งจากประธานศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่ง สปป ลาว องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว แขวง นครหลวง เมือง เทศบาล นครแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นฝ่ายพระพุทธรูปเจ้าเท่านั้นและยังกำหนดให้ทุกอธิกรณ์ของพระภิกษุต้องผ่านการพิจารณาวินิจฉัยของคณะสงฆ์ก่อนจึงส่งมอบให้ภาคส่วนอื่น¹⁶ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรรนำมาตรการในพุทธวินัยบัญญัติและลาวดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยให้อำนาจมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรเกี่ยวกับการพระพุทธศาสนาที่สูงที่สุดของประเทศไทยในการตรากฎหมายกำหนดให้บุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายพระพุทธรูปเจ้าเท่านั้น มีอำนาจในการวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศก่อนส่งให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกรณีพระภิกษุต้องจำคุก กักขัง หรือขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

2.3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบังคับตามคำวินิจฉัย

จากการศึกษาพบว่า การบังคับตามคำวินิจฉัยของไทยในปัจจุบันยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับตามคำวินิจฉัยในบางประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาของการบังคับให้สละสมณเพศ จากการศึกษพบว่า เมื่อมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้พระภิกษุสละสมณเพศ บทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัย แต่ข้อ 62 วรรคหนึ่ง (2) แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 กำหนดให้สึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัย จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับขัดแย้งกัน พระภิกษุทั่วไปจึงยากที่จะเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของตนในสภาพการณ์ของกฎหมายว่าควรปฏิบัติเช่นไรมิให้ละเมิดกฎหมาย ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายทั้งสองฉบับสอดคล้องต่อกัน ผู้เขียนจึงเห็นว่า

¹⁴ Lao Buddhist Law 2022, § 4 (21).

¹⁵ Ibid., § 36, § 38.

¹⁶ Ibid., § 27.

ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อ 62 วรรคหนึ่ง (2) แห่งกฎหมายอาญา มาตรา 11 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่า โดยจากที่กำหนด “ให้สึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัย” เป็น “ให้สึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัย” เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 27 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า

ประการที่สอง ปัญหาความบกพร่องของถ้อยคำในกฎหมายเกี่ยวกับโทษอาญา จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติข้อ 62 วรรคหนึ่ง (2) แห่งกฎหมายอาญา มาตรา 11 ซึ่งกำหนดว่า “หากพระภิกษุต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น และผู้บังคับบัญชาได้รายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม ให้ได้รับโทษอาญาในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” โดยมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็น พระอุปัชฌาย์ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี” ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 42 ดังกล่าวมิได้บัญญัติเกี่ยวกับโทษอาญากรณีพระภิกษุต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรม โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโทษอาญากรณีพระภิกษุต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมคือบทบัญญัติมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด ฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี” ดังนั้น ความในบทบัญญัติข้อ 62 วรรคหนึ่ง (2) แห่งกฎหมายอาญา มาตรา 11 ซึ่งกำหนดให้ได้รับโทษอาญาในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 จึงมีความบกพร่องของถ้อยคำในกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติข้อ 62 วรรคหนึ่ง (2) แห่งกฎหมายอาญา มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “...กำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” เป็น “...กำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” นอกจากนี้ เพื่อให้บทบัญญัติข้อ 62 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) สอดคล้องกัน ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติข้อ 62 วรรคหนึ่ง (1) แห่งกฎหมายอาญา มาตรา 11 ซึ่งบัญญัติว่า “...กำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” เป็น “...กำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับให้สละสมณเพศ จากการศึกษาพบว่าเมื่อมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้พระภิกษุสละสมณเพศ แต่พระภิกษุก็ไม่ยินยอมสละสมณเพศด้วยการเปล่งวาจาสาสิกขาหรือด้วยกายประกอบเอง เช่น เพราะเชื่อว่าตนไม่ได้กระทำความผิด เป็นต้น จักดำเนินการโดยบังคับให้เขาเปล่งวาจาสาสิกขาหรือบังคับโดยจับเปลื้องผ้าสบงจีวรเขาออกก็ไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากการลิดรอนเสรีภาพของบุคคลอื่นต้องห้ามตามกฎหมายอาญา เช่นนี้จักดำเนินการอย่างไรเพื่อจะได้ไม่ต้องนำบุคคลจำขังทั้งผ้าเหลืองให้พระศาสนาหมองและป้องกันมิให้ผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยมีความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 การบังคับตามคำวินิจฉัยโดยกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้ขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยเป็นมาตรการสุดท้ายก็ไม่เพียงพอขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องคำวินิจฉัยอันถึงที่สุดให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น หรือประพฤติล่วงละเมิด

พระธรรมวินัยเป็นอาจิณ หรือไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และต่อมาได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ ซึ่งพระภิกษุรูปดังกล่าวจักต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำวินิจฉัย¹⁷ แต่พระภิกษุรูปดังกล่าวก็ยังไม่ยินยอมสึกจนพ้นกำหนดสามวัน เช่นนี้ มีปัญหาว่าบุคคลดังกล่าวพ้นจากความเป็นพระภิกษุแล้วหรือไม่และเมื่อใด เนื่องจากมีความสำคัญในทางกฎหมาย เช่น กรรมการมหาเถรสมาคมย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อพ้นจากความเป็นพระภิกษุ¹⁸ เป็นต้น มาตราการบังคับจึงมีความสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในพุทธวินัยบัญญัติพบว่า ตามกฎเกณฑ์ในพุทธวินัยนั้นมีมาตรการบังคับในทางอ้อมที่เรียกว่า “ปกาสณียกรรม” โดยสงฆ์มีมติและทำการประกาศให้เป็นที่รู้กันทั่วไปถึงสถานภาพในเวลานั้นของภิกษุรูปนั้นในสงฆ์ สอดคล้องกับประเทศศรีลังกาที่กำหนดให้เมื่อมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้พระภิกษุสละสมณเพศแล้วพระมหานายก (หัวหน้านักบวช) ของนิกายนั้น ๆ จักทำการแก้ไขทะเบียนพระภิกษุของตนและต้องแจ้งต่อนายทะเบียนให้ทำการแก้ไขทะเบียนที่นายทะเบียนรักษาไว้¹⁹ อันเป็นการประกาศให้เป็นที่รู้กันทั่วไปถึงสถานภาพในเวลานั้นของบุคคลดังกล่าวว่ามีใช้พระภิกษุในสงฆ์แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำมาตรการดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมการบังคับตามคำวินิจฉัยลงนิคกรรม

2.4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับแบบการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

จากการศึกษาพบว่า การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในกรณีพระภิกษุถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการจัดดำเนินการให้สละสมณเพศ และกรณีพระภิกษุต้องจำคุก กักขัง หรือขัง ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจในการจัดดำเนินการให้สละสมณเพศ ทั้งสองกรณีข้างต้นเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นฝ่ายอาญาจักรเป็นผู้มีอำนาจในการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ ส่วนให้จัดดำเนินการอย่างไรเพื่อจะได้ไม่ต้องนำพระภิกษุจำขังทั้งผ้าเหลือง มาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กลับไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ ซึ่งจากการศึกษาแบบการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศของประเทศลาวพบว่า พระสงฆ์ลาวทั้งหมดต้องยึดถือและปฏิบัติตามนิกายเถรวาทอย่างเป็นเอกภาพกันทั่วประเทศ โดยต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้อง²⁰ แบบการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศจึงคงเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและธรรมเนียมประเพณีแห่งสงฆ์เถรวาท ดังนั้น แบบการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศตามที่กำหนดไว้ในพุทธวินัยบัญญัติรวมทั้งในประเทศลาวจึงสอดคล้องกันโดยมี 3 แบบ คือ วาจา ลายลักษณ์อักษรและปริยาย²¹

¹⁷ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, มาตรา 27, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 16 (4 มีนาคม 2535): 9.

¹⁸ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561, มาตรา 15 วรรค 1 (2), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 50 ก (17 กรกฎาคม 2561): 2.

¹⁹ Buddhist Temporalities Ordinance 1931, § 41 (5).

²⁰ Lao Buddhist Law 2022, § 2, § 3.

²¹ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, *วินัยมุข เล่ม 3*, พิมพ์ครั้งที่ 25 (กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2538), 212-213.

โดยแบบที่เหมาะสมแก่พนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ แบบวาจาและลายลักษณ์อักษร ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรให้มีแบบในการแสดงเจตนาสละสมณเพศทั้งแบบวาจาและลายลักษณ์อักษรสำหรับพนักงานสอบสวนและพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และให้อำนาจแก่มหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรเกี่ยวกับการพระพุทธศาสนาที่สูงสุดของประเทศไทยออกหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศตามแบบดังกล่าว

2.5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับโทษของการไม่กระทำการสละสมณเพศ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดที่ได้รับนิคหกรรมให้สึกต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงตามมาตรา 26 หรือให้พระภิกษุผู้ต้อง คำวินิจฉัยให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันตามมาตรา 27 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีตามมาตรา 43 นั้น มีคุณธรรมทางกฎหมาย (Legal Interest) คือ ความบริสุทธิ์แห่งศาสนา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โทษของการไม่สละสมณเพศภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 26 และมาตรา 27 ประกอบมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดให้ “ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี” นี้ แม้จะเป็นโทษที่สูงกว่าอัตราโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 54 (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ที่กำหนดให้ “ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน” โดยกฎหมายทั้งสองฉบับต่างกำหนดให้บุคคลที่ฝ่าฝืนไม่ยอมสึกภายในเวลาที่กำหนดต้องรับโทษจำคุกสถานเดียว ไม่ให้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับเช่นเดียวกัน หากพิจารณาเปรียบเทียบในมิติประวัติศาสตร์กฎหมายไทยย่อมสอดคล้องกันในเชิงหลักการที่ให้บุคคลผู้ฝ่าฝืนต้องรับโทษจำคุกสถานเดียว แต่หากพิจารณาเปรียบเทียบกับโทษอาญาในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันในมาตรา 208 ความผิดฐานแต่งกายเป็นนักบวชโดยมิชอบ ซึ่งมีคุณธรรมทางกฎหมาย คือ ความบริสุทธิ์แห่งศาสนา²² เช่นเดียวกัน พบว่าโทษอาญาในบทบัญญัติมาตรา 43 ซึ่งกำหนดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีสถานเดียวนั้นไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติซึ่งมีคุณธรรมทางกฎหมาย คือความบริสุทธิ์แห่งศาสนาในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันที่นอกจากบัญญัติความผิดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีแล้ว ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการพิจารณาโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับด้วย นอกจากนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศลาวพบว่าโทษ คือ ถูกศึกษาอบรม ว่ากล่าวตักเตือน ลงวินัยตามแต่ละกรณีเบาหรือหนัก การให้ใช้ค่าเสียหาย²³ เท่านั้น ส่วนการดำเนินคดีอาญาก็เฉพาะในกรณีพระภิกษุเสพเมถุนซึ่งระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี และปรับตั้งแต่ 50,000 กีบถึง 3,000,000 กีบ²⁴ สำหรับประเทศศรีลังกาพบว่า ก็มีแต่เพียงโทษปรับ²⁵ เท่านั้น ดังนั้น การกำหนดมาตรการโทษอาญาให้ต้องจำคุกไม่เกินหนึ่งปีสถานเดียวเนื่องจากไม่สละสมณเพศภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 43 นี้ จึงไม่ได้สัดส่วนกับความผิดเมื่อพิจารณาชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นคือการคุ้มครองความบริสุทธิ์แห่งศาสนาจากการใช้มาตรการโทษจำคุกเปรียบเทียบกับความคุ้มค่ากับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการไปลดรอนสิทธิของบุคคลถึงขนาดจำเป็นต้องใช้

²² คณิต วน นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), 506.

²³ Lao Buddhist Law 2022, § 72.

²⁴ Laos Penal Law 2005, § 130.

²⁵ Buddhist Temporalities Ordinance 1931, § 42.

มาตรการโทษจำคุกดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมโทษอาญาในบทบัญญัติมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้สอดคล้องกับโทษอาญาในบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองความบริสุทธิ์แห่งศาสนาในประมวลกฎหมายอาญา โดยนอกจากกำหนดให้บุคคลผู้กระทำความผิดเนื่องจากไม่สละสมณเพศภายในเวลาที่กำหนดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีสถานเดียว ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการพิจารณาโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษอาญาให้สอดคล้องกับความจำเป็นและ ความเหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดีในแต่ละกรณี

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ พบว่าการปกครองสังฆมณฑลแต่เดิมปกครองด้วยพระธรรมวินัยเท่านั้นต่อมารัฐได้นำระบบกฎหมายของรัฐมาใช้ เนื่องจากการปกครองสังฆมณฑลเป็นการสำคัญทั้งในประโยชน์แห่งพระศาสนาและในประโยชน์ความเจริญของราชอาณาจักรด้วย โดยรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทด้วยการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศหลายฉบับและมีการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง เพื่อการปกครองสังฆมณฑลเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อยตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับปัจจุบัน แต่ก็ยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศในหลายประการอยู่

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.2.1 เห็นควรเพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่ของมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสองพ้นจากความเป็นพระภิกษุนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาตามวรรคสาม เว้นแต่ได้สึกไปก่อนแล้ว กรณีนี้ให้พ้นจากความเป็นพระภิกษุนับแต่เวลาการสึกเสร็จสิ้น”

3.2.2 เห็นควรเพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 29 และวรรคสองของมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ว่า “การจัดดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศตามวรรคหนึ่ง ให้จัดดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายอาญา”

3.2.3 เห็นควรยกเลิกความในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้ใช้ความต่อไปนี้อย่างเดียวว่า “มาตรา 43 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3.2.4 เห็นควรยกเลิกความในข้อ 62 แห่งกฎหมายอาญา ฉบับที่ 11 และให้ใช้ความต่อไปนี้อย่างเดียวว่า “ข้อ 62 ถ้าจำเลยดังกล่าวในข้อ 61 ไม่ยอมรับนิคหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัย เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

(2) ไม่ยอมรับนิคกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายในสามวัน นับแต่วันที่ได้ทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม เป็นการฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคสอง ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ให้ถือว่าพระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยหรือคำสั่งให้สละสมณเพศตามวรรคหนึ่งพ้นจากความ เป็นพระภิกษุนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ได้สึกไปก่อนแล้ว กรณีนี้ให้พ้นจากความเป็นพระภิกษุนับแต่เวลาการสึกเสร็จสิ้น

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร”

3.2.5 เห็นควรเพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของข้อ 7 แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 21 ว่า“ให้ถือว่าพระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศนั้นพ้นจากความเป็นพระภิกษุนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ได้สึกไปก่อนแล้ว กรณีนี้ให้พ้นจากความเป็นพระภิกษุนับแต่เวลาการสึกเสร็จสิ้น”

References

- His Holiness the Supreme Patriarch Prince Vajiranavarorasa. *Vinaya Mukha Volume 3*. 25th ed. Bangkok: Mahamakut Buddhist University, 1995. [In Thai]
- Kanit Na Nakorn. *Criminal Law Section*. 11th ed. Bangkok: Winyuchon, 2016. [In Thai]
- Pleum Chotithayangkun. *Buddhist Ecclesiastical Law*. Nugegoda: Sarasavi Publishers, 2016. [In Thai]
- Wickrema Weerasooria. *Buddhist Ecclesiastical Law*. Nugegoda: Sarasavi Publishers, 2021.